

FORMAȚIUNI „MINORE” DE REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ ȘI FUGARI SOLITARI DIN NORDUL TRANSILVANIEI (1949-1958)

Rezistența anticomunistă s-a manifestat în România lui Gheorghe Gheorghiu-Dej nu doar prin grupurile mari paramilitare, cu predilecție abordate de istorici, ci și prin numeroase formațiuni „minore” (în sensul dimensiunilor reduse din punct de vedere numeric, dar și al problemelor puse regimului comunist), incluzând organizații subversive și grupuscule înarmate, dar și prin fugari izolați. În unele cazuri informațiile disponibile permit o reconstituire ceva mai detaliată a istoriei acestor luptători anticomuniști, în altele fiind vorba doar de identificarea lor. În paginile următoare ne propunem tocmai tratarea acestei părți mai puțin cunoscute a rezistenței anticomuniste din nordul Transilvaniei, considerând că recuperarea, fie și fragmentară, a faptelor va servi realizării în cele din urmă a unei imagini comprehensibile a acestui fenomen. Demersul nostru se bazează pe documente provenite din Arhivele Serviciului Român de Informații, Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, dar și pe documente și mărturii publicate.

Formațiunile „minore” de rezistență

1. Grupul din satul Sârbi, comuna Budești

Vasile Gherman din satul Sârbi, comuna Budești, pe valea Cosăului, a făcut parte din grupul Ioan Popșa, anihilat în 1949¹. O vreme a fost fugar în păduri, însă în 1949 a fost prins și judecat într-un lot de 19 persoane. Sub acuzația de „crimă de uneltire contra ordinii sociale”, prin sentința nr. 1/1950 a Tribunalului Militar Cluj, Vasile Gherman a primit o condamnare care până în 1956 avea să-l facă locatar în condiții groaznice al închisorilor Gherla, Aiud, al lagărelor de la Canal, precum și al lagărelor-mină de la Nistru și Baia Sprie. Un alt consătean al său, Ion Dunca, urmărit de securitate, a fost și el fugar în păduri².

Conform altor surse, ar fi fost vorba de un grup condus de Ion Dunca, alături de el fiind menționați Vasile Șerban, Vasile Gherman și încă un frate al acestuia din comuna Sârbi, Ion Frunzică din aceeași comună, Puiu Șandor și fratele său din Budești (primul era învățător în localitate), Ion Andreica din Călinești, Vasile Tomoiogă, Gheorghe Dunca din Borșa, Părăscău (?). Vasile Dunca și Părăscău au fost împușcați la Călinești, în timpul unei ambuscade organizate de autorități. Membrii grupului și susținătorii au fost capturați, judecați și condamnați. Spre exemplu, pădurarul Vasile-Simion Șerban din Călinești a fost prins în timp ce transporta alimente pentru partizani, nu fără a fi rănit. Avea să moară în 1961 în închisoarea Gherla, în urma sa rămânând cinci copii orfani³.

¹ Dorin Dobrinu, «Oamenii de pădure». *Rezistența armată anticomunistă din nordul Transilvaniei (1945-1958)*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca. Series historica*, vol. XLIII, 2004, p. 330-341.

² Ștefan Bellu, *Pădurea răzvrătită. Mărturii ale rezistenței anticomuniste*, Baia Mare, Editura Gutinul, 1993, p. 44-45.

³ Cicerone Ionițoiu, *Rezistența anticomunistă din Munții României. 1946-1958*, ediția a II-a revizuită și completată, București, Editura „Gândirea Românească”, 1993, p. 44; Eugen Șahan, *Aspecte din rezistența românească împotriva sovietizării în perioada martie 1944-1962*, în *Analele Sighet*, vol. 2, 1995, p. 277.

2. Organizația „Glasul Munților” sau grupul Vasile Rusu

Nu știm cu exactitate când s-a constituit organizația „Glasul Munților”. Potrivit unor date orale, în contextul naționalizării din iunie 1948, Vasile Rusu – țăran din comuna Satu Nou, de lângă Baia Mare – a cerut să i se dea partea ce i se cuvenea din fabrică, întrucât aflase că devenise și el proprietar, împreună cu întreg poporul. Ironia nu a fost gustată de autorități, care l-au pus sub urmărire pe îndrăznețul țăran. Vasile Rusu s-a înarmat și a devenit fugar⁴.

Documentele reliefează că Vasile Rusu era membru al Partidului Național Țărănesc, iar în 1949 încerca să facă rost de mijloace explozive prin diferiți membri ai organizației sale. Spre exemplu, Marin Mandiu a furnizat, în august 1949, prin Gheorghe Călugăru, 6-7 kilograme de dinamită pe care le sustrăsese din magazia picherului. Tot Mandiu a dat lui Vasile Rusu, prin Ioan Cosmuță, 12 metri de fitil, 30 de capse și 1,7 kilograme de dinamită⁵. Grupul condus de Vasile Rusu, format din trei persoane, era amintit în septembrie 1949 în județul Satu Mare. În același areal mai erau semnalate două grupuri, unul dintre acestea fiind format din șapte persoane îmbrăcate în haine militare deteriorate, iar celălalt din trei-patru persoane, care atacaseră locuința președintelui Frontului Plugarilor din comuna Codru Butesii⁶. Cel din urmă grup continua să fie menționat în zona județului Satu Mare și în iunie 1950⁷.

În condiții neelucidate încă, unii membri ai organizației „Glasul Munților” au fost arestați de serviciile represive ale Bucureștiului. Procesul unui lot din această formațiune, în care au fost implicați cel puțin 10 oameni (între care Marin Mandiu, Gheorghe Călugăru și Ioan Cosmuță), s-a desfășurat în noiembrie 1950. Pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”, prin sentința nr. 951/16 noiembrie 1950, Tribunalul Militar Cluj condamnă pe Marin Mandiu (plugar, în vârstă de 36 de ani, născut în comuna Islaz, județul Romanați, domiciliat în comuna Freneziu, județul Satu Mare) la 15 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică, confiscarea averii și îl obliga să plătească 15.000 de lei cheltuieli de judecată⁸.

Fugarii Vasile Rusu și Dumitru Blidaru erau semnalati într-o „Schemă a bandelor aflate în raza DRSP Oradea” la sfârșitul anului 1950-începutul anului 1951⁹. Regionala de Securitate Baia Mare reușise, în 1951, prin acțiuni informativ-operative, să depisteze trei fugari izolați, între care și Vasile Rusu, împușcat mortal¹⁰. Din unele date orale, corpul său a fost lăsat la marginea satului timp de o săptămână¹¹. Pentru prinderea lui Dumitru Blidaru, tovarășul lui Vasile Rusu, tot Regionala de Securitate

⁴ *Unde sunt cei care nu mai sunt. «Catalogul celor uciși în lupta împotriva comunismului»*, în *Memoria*, nr. 19, martie 1997, p. 140.

⁵ *Cu unanimitate de voturi. Sentințe politice adunate și comentate*, de Marius Lupu, Cornel Nicoară și Gheorghe Onișoru, București, Fundația Academia Civică, 1997, p. 147 (doc. de la Arhivele Militare Române; în continuare: AMR).

⁶ Arhivele Serviciului Român de Informații (în continuare: ASRI), fond D, dos. 2168, f. 417.

⁷ *Ibidem*, f. 388-389.

⁸ *Cu unanimitate de voturi*, p. 147 (doc. de la AMR).

⁹ ASRI, fond D, dos. 2168, f. 12.

¹⁰ *Ibidem*, f. 259.

¹¹ *Unde sunt cei care nu mai sunt...*, în *loc. cit.*, p. 140.

Oradea a întreprins în 1951 o serie de acțiuni, însă fugarul reușise să scape, cauzând pierderi în rândurile următorilor¹².

3. „*Armata Verde*”. *Fugarul singuratic Vasile Rodina zis Calul Bălan*

Vasile Rodina s-a născut în anul 1909, în comuna Bălan, raionul Jibou, regiunea Cluj, unde își avea domiciliul. Era un țăran sărac, deținând doar 3 iugăre de pământ¹³. Între 1942-1944, în timpul ocupației maghiare, s-a aflat în situația de fugar. Când fusese militar în armata română (nu știm dacă în 1940 sau după 1944) el dezertase cu tot echipamentul și armamentul avut asupra sa¹⁴.

La 1 mai 1949, Vasile Rodina a devenit membru al organizației subversive „*Armata Verde*”, din care mai făceau parte Ion Cozar, Gavril Sastraș, David Vlaic, Simion Jeler și alții. Componentii acestei formațiuni erau anticomuniști declarați, inițiind acțiuni de intimidare împotriva membrilor PMR din zonă¹⁵. La 1 iulie 1949, în timpul unui discurs ținut de un activist comunist în fața unei adunări a țăranilor din comuna Bălan, Vasile Rodina a înjurat guvernul de la București și Partidul Muncitoresc Român. Dându-și seama că va fi căutat de autorități pentru a fi reținut, a dispărut de acasă, ascunzându-se în pădurile din jurul comunei¹⁶, împreună cu ceilalți membri ai organizației „*Armata Verde*”. Securitatea a reușit, la 30 iulie 1949, să-i aresteze pe membrii acestei formațiuni, cu o singură excepție, Vasile Rodina, care și-a continuat activitatea anticomunistă. Cu toate acestea, Vasile Rodina a fost judecat în contumacie de Tribunalul Militar Cluj, iar prin sentința nr. 277/27 aprilie 1950 a fost condamnat la 10 ani temniță grea „pentru crima de uneltire contra ordinii sociale”¹⁷.

Sursele disponibile îl arată pe Vasile Rodina zis Calul Bălan și ca fugar izolat. În anii 1949-1951, el a avut asupra sa două arme militare cu munițiile aferente. Pentru a se adăposti, fugarul și-a construit o colibă la o vie pe care o deținea în marginea comunei și în apropiere de pădure. Rodina a fost aprovizionat și a primit informații cu privire la mișcările autorităților locale de la soția sa și de la câțiva consăteni, dintre care aveau să fie cunoscuți: Ludovica Pintecan, Ion Rodina, Simion Moldovan și Traian Petrulea. În tot acest timp, Vasile Rodina își manifesta încrederea că regimul comunist va cădea¹⁸. De asemenea, în diverse ocazii, el i-a prevenit pe activiștii comuniști din sate că „timpul se va întoarce în curând”¹⁹.

În noaptea de 23 august 1950, Vasile Rodina a atacat cu focuri de armă un camion ce transporta fotbaliști de la Arghiș-Ticu la Surduc, rănind un pasager. Pentru

¹² ASRI, fond D, dos. 2168, f. 259.

¹³ Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale (în continuare: DJAN Cluj), din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”, 1999. Mulțumim doamnei Paula Ivan pentru acest material.

¹⁴ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 18.

¹⁵ Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la DJAN Cluj, din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”.

¹⁶ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 18.

¹⁷ Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la DJAN Cluj, din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”.

¹⁸ *Ibidem*; DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 18.

¹⁹ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 18-19; Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la DJAN Cluj, din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”.

a crea impresia că era în fruntea unui grup mare de partizani, el dădea cu voce tare diverse ordine militare. În cele din urmă a incendiat mașina (aceasta va cântări greu în viitor, vehiculul fiind prețuit la 227.625 de lei)²⁰.

Pentru anihilarea acestui opozant, nu atât periculos cât mai ales iritant, în noiembrie 1950 Regionala de Miliție Cluj a inițiat acțiuni ample. Efectivul postului de Miliție din Bălan a fost suplimentat cu 5 milițieni pentru a se putea interveni eficace în cazul apariției fugarului. De asemenea, toți milițienii aceluiași post au fost înarmați cu pistoale automate, făcându-se ședințe speciale de cunoaștere a armamentului și de tragere. Activitatea informativă a fost intensificată, reușindu-se cunoașterea oricărei apariții a lui Vasile Rodina. Măsurile represive s-au intensificat în decembrie 1950, la postul de Miliție Bălan fiind detașat un sublocotenent de la Biroul Bande al Regiunii, care a preluat acțiunea de urmărire și capturare. În același timp, s-au luat măsuri de coordonare cu acțiunile duse de Securitate. Miliția identificase la începutul anului 1951 pe câțiva dintre susținătorii fugarului. Se aprecia că era sprijinit „de mare parte din țărani săraci” din comunele Bălan, Chendrea, Racâș și Trestia, unde se afla zona sa de acțiune. În ianuarie 1951, s-a aflat că Vasile Rodina începuse să bea des, devenind probabil dependent de alcool²¹.

Deținând informații destul de amănunțite despre situația lui Vasile Rodina și despre zona pe care o frecventa, Miliția a inițiat un plan de acțiune care urma a fi pus în aplicare în noaptea de 17 ianuarie 1951, inclusiv cu implicarea unor efective trimise de la Biroul Bande al Regiunii. Planul prevedea instalarea unui post capcană, intensificarea patruleților și pânzile de noapte la persoanele de sprijin, în același timp cu accentuarea acțiunii informative²².

Măsurile luate de autorități au dat rezultate. Vasile Rodina a fost prins prin luptă de Miliție la 22 ianuarie 1951²³ (sau 31 ianuarie 1951). Probabil ancheta s-a desfășurat anevoios, de vreme ce susținătorii săi au fost reținuți abia după jumătate de an. La 18 iunie 1951 au fost arestați Ion Rodina, Simion Moldovan, Ludovica Pintecan și Traian Petrulea (acesta mai fusese reținut între 24 august-3 decembrie 1950), țărani cu vârste cuprinse între 36-40 de ani, din comuna Bălan, raionul Jibou, regiunea Cluj, care aveau să fie incluși în lotul trimis în instanță²⁴.

Procesul lotului Vasile Rodina a fost judecat de Tribunalul Militar Cluj în septembrie 1951. Prin sentința nr. 777/17 septembrie 1951 au fost acordate următoarele condamnări (redăm doar pedepsele cele mai mari, rămase definitive): Vasile Rodina, muncă silnică pe viață „pentru crima de sabotare a propășirii economice a RPR”, confiscarea averii și 10.000 de lei cheltuieli de judecată; Ion Rodina, Simion Moldovan și Traian Petrulea, câte 2 ani închisoare corecțională, iar

²⁰ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 18-19; Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la DJAN Cluj, din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”.

²¹ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 25/1950, f. 19-20.

²² *Ibidem*, f. 20.

²³ *Idem*, dos. 58/1951, f. 10.

²⁴ Tribunalul Militar Cluj, Secția I, dos. 1004/1950, 596/1951 – doc. de la DJAN Cluj, din dosarul expoziției „Rezistența armată anticomunistă”.

Ludovica Pintecan, un an și șase luni închisoare corecțională, toți „pentru delictul de omisiunea denunțării”²⁵.

4. Grupul Dumitru Pușcaș

La 4 august 1950 era semnalat un nou grup de rezistență în zona Beneia-Bercea-Baica, județele Cluj și Sălaj, despre care forțele represive credeau că era compus din patru membri. Liderul, Dumitru Pușcaș zis Mitrofan, din comuna Bozna, era urmărit pentru nesupunere la încorporare și furt. Vasile Rodina zis Calul Bălan, din comuna Bălan, era condamnat la 10 ani muncă silnică de către Tribunalul Cluj, pentru „crima de uneltire”. Iuliu Ungur, din comuna Răstolț, fusese condamnat la 6 luni închisoare pentru port ilegal de armă. Pan Crăciun dispăruse de la domiciliu deoarece înjurase Partidul Muncitoresc Român. Grupul dispunea de o pușcă mitralieră retezată, două arme ZB și un pistol calibrul 9 mm scurt. Grupul acționa în zona localităților Bălan-Agrij-Răstolț-Bercea-Almașul-Baica-Beneia²⁶. Dintre cei de mai sus, știm cu siguranță că Vasile Rodina nu a fost membru al acestui grup, după cum a reieșit, de altfel, din secțiunea precedentă.

Compus din trei persoane și condus de același Dumitru Pușcaș, grupul era localizat în septembrie 1950 în zona județului Sălaj. Datorită acțiunii informative, în noaptea de 19/20 noiembrie același an, s-a reușit capturarea, în pădurea numită Dosul Agrijului, județul Sălaj, a lui Dumitru Pușcaș și a altor doi fugari, menționați pentru prima dată, Vasile Negreanu și Constantin Moroti (sau Morăreț). S-a capturat atunci și o armă ZB cu 30 de cartușe²⁷.

5. Grupul Simion Rusu-căpitanul Grigore Bodea

Despre grupul condus de Simion Rusu, format din cinci persoane, știm că la 24 iunie 1950 se găsea în Munții Țibleșului, regiunea comunelor Târguș și Lăpuș, județul Someș²⁸. Probabil la o dată ulterioară, alături de cei cinci partizani a venit și căpitanul Grigore Bodea, ajuns apoi pe o poziție dominantă. Acest fapt reiese din mai multe note din februarie și iunie 1951, când era amintit grupul condus de fostul căpitan Grigore Bodea și de fugarul Simion Rusu. Compusă acum din șase persoane, formațiunea fusese semnalată în zona comunei Băiuți – Someș, Târgu Lăpuș – Someș și Munții Țibleșului²⁹.

6. Alte grupușcule

În afară de grupurile amintite, Securitatea urmărea și alte grupușcule sau „fugari izolați”, despre care nu deținem prea multe detalii. Spre exemplu, la 24 iunie 1950 erau semnalate diverse grupuri înarmate anticomuniste: cel condus de Vasile Ghidaru, format din patru persoane, în zona comunelor Socond și Hodișa, județul Satu Mare; grupul lui Vasile Mureșan, două persoane, în regiunea Cuceu, județul Sălaj; grupul lui Dumitru Pașca, trei persoane, în regiunea Valea Fiadului, județul Maramureș; grupul lui Ion Borodi zis Frunzilă, două persoane, în zona comunei

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 24/1950, f. 53. Vezi și Idem, dos. 58/1951, f. 10.

²⁷ ASRI, fond *D*, dos. 2168, f. 338. Vezi și *ibidem*, f. 12-13, 241; DJAN Cluj, fond *Inspectoratul de Poliție Cluj*, dos. 58/1951, f. 12.

²⁸ ASRI, fond *D*, dos. 2168, f. 388-389.

²⁹ *Ibidem*, f. 280, 285, 314, 406.

Trestia, județul Satu Mare; două persoane izolate se ascundeau în regiunea Codrului Sălaj, Băița și județul Maramureș; un grup neidentificat de cinci persoane se afla în Munții Gurghiului³⁰.

Fugarul Ion Borodi zis Frunzilă, din comuna Breb – Maramureș, a fost capturat în noaptea de 3/4 noiembrie 1950. Avea asupra sa o armă ZB și un pistol de buzunar³¹. Cândva la sfârșitul anului 1950-începutul anului 1951 a fost lichidat grupul Gh. Gherman (cu Gh. Podac, alte trei persoane neidentificate nefiind prinse), în plasa Oaș, județul Satu Mare. Fusesse neutralizat și un alt opozant, Vasile Rodina (se pare că era vorba de o simplă coincidență de nume cu cel amintit la secțiunile precedente), în vreme ce Vasile V. Mureșan, tovarășul său, era încă liber³².

Fugarii solitari

Între numeroșii fugari izolați din nordul Transilvaniei câțiva se detașează prin atitudinea lor, prin acțiunile și problemele pe care le-au cauzat Securității, precum și prin sfârșitul lor. Oferim în continuare câteva portrete ale unora dintre acești solitari.

1. Alexa Bel zis Diacu

Alexa Bel zis Diacu era un țăran cuprins din satul Cufoaia (în apropiere de Târgu Lăpuș), județul Someș: avea cireadă de bivoli, turmă de oi, moară mecanică, batoză pentru treierat cerealele, fiind foarte priceput în chestiunile mecanice. Deținea o poziție de prestigiu în sat, fiind cantor la biserica greco-catolică. În 1944, ultimul an al administrației maghiare, a fost nevoit să umble fugar pentru a scăpa de arestare, un bun „antrenament” pentru ceea ce avea să urmeze. Iar în octombrie același an și-a scăpat satul de la un iminent și probabil distrugător bombardament sovietic. Din punct de vedere politic a fost încadrat în Partidul Național Liberal. A avut divergențe cu legionarii din sat, potrivit unor surse această ostilitate fiindu-i fatală după război. În contextul ascensiunii Partidului Comunist, legionarii au format prima celulă comunistă în satul Cufoaia. La câțiva ani după terminarea războiului, Alexa a fost amenințat de unii consăteni că va fi arestat, de această dată de Securitate. Delațiunea începuse să funcționeze și ducea repede și în masă oamenii după gratii³³.

Alexa Bel a fost judecat în lipsă de Tribunalul Militar Cluj la începutul anului 1949. Prin sentința nr. 1748/1949, a fost condamnat la un an închisoare corecțională și 1.000 de lei amendă, sub acuzația de „răspândire de știri cu caracter dușmănos” (era vorba în principal de sloganul „Vin americanii!”). Aflând despre mandatul de arestare emis pe numele lui și fiind urmărit și pentru nepredarea cotelor obligatorii de cereale către stat, Alexa Bel a dispărut de la domiciliu. A devenit fugar, ascunzându-se în păduri și în unele localități – Cufoaia, Măgureni, Preluca, Brebeni și Inău – din zonă, reușind să-și procure și o armă. A refuzat să se predea, deși a fost somat în mai multe rânduri. Ca mulți alții, spera și el că situația politică din țară se va schimba, repetând frecvent: „Comuniștii nu mai au mult. Vin americanii!”. A continuat să-și

³⁰ *Ibidem*, f. 388-389 și f. 241.

³¹ *Ibidem*, f. 339.

³² *Ibidem*, f. 12.

³³ Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 47-51; Viorel Thira, *Un țăran în răspăr cu vremurile*, în *Analele Sighet*, vol. 5, 1997, p. 471-473.

îndeplinească slujba de diac și în clandestinitate, semn că nu „revenise” sub autoritatea Bisericii cvasioficiale din România comunistă. Căutat în repetate rânduri la locuința lui – în sat devenise obișnuită formula: „Vine miliția, îl caută iar pe Diacu!” – și în locurile unde se bănuia că se ascunde, Bel nu a putut fi găsit. În cele din urmă, după aproximativ doi ani de urmărire, autoritățile au obținut informații că fugarul va veni acasă pentru a petrece sărbătoarea Crăciunului 1949. Din ordinul lui Nicolae Briceag (supranumit în zonă „Biciul lui Dumnezeu pe pământ”), șeful Securității județului Someș, milițienii din Târgu Lăpuș au organizat o acțiune pentru prinderea celui urmărit. Alexa Bel a fost capturat în noaptea de 24/25 decembrie 1949, fără a opune rezistență, legat și transportat la sediul miliției din Târgu Lăpuș, aflat la câțiva km de Cufoaia. Prinderea lui a fost raportată chiar în ziua de Crăciun la Miliția și Securitatea județului Someș. Însă, „după ce li s-au adus reproșuri milițienilor de la Târgu Lăpuș în legătură cu vina ce au avut-o că l-au prins viu pe Bel Alexa, fostul colonel Briceag Nicolae a ordonat ca respectivul să fie dus în locul unde a fost prins și să fie executat prin împușcare, sub pretextul că a fugit de sub escortă”. La obiecțiile șefului grupeii de milițieni și a locțiitorului politic în legătură cu legalitatea ordinului, cei doi au fost făcuți responsabili cu aducerea întocmai la îndeplinire a dispozițiilor primite din partea Securității. S-a format un grup de cinci milițieni care l-au dus la domiciliul său pe Bel, executându-l în seara zilei de 25 decembrie 1949. Un subofițer s-a dus în casă și i s-a adresat soției celui asasinat: „Hai scroafă puturoasă și îți ia porcul din grădină că a fost lichidat”. Corpul său a fost predat familiei, care l-a înhumat în propria grădină³⁴.

Potrivit unor mărturii, după ce a fost prins, Bel a fost bătut bestial, apoi transportat cu o sanie la Târgu Lăpuș și lăsat în nesimțire. Executarea lui intempestivă nu a permis o cercetare prealabilă, prin urmare nici aflarea numelor susținătorilor săi³⁵.

Merită precizat că Alexa Bel nu a făcut parte din nici un grup anticomunist, chiar dacă era înarmat (cu o pușcă), nu a atacat persoane private sau autoritățile comuniste. A fost doar un răzvrătit solitar. Cu toate acestea, familia lui a avut extrem de mult de suferit în deceniile următoare datorită faptului că la un moment dat el nu s-a supus regimului totalitar, fie și în forma colportării unor zvonuri anticomuniste, refuzului de a preda cotele și sustragerii de la arestare³⁶. În schimb, la scurtă vreme după înfăptuirea crimei, ucigașii au fost evidențiați în fața colectivului circumscripției de miliție Târgu Lăpuș, iar Vasile Pașca, cel care trăsese cartușul decisiv, a fost trimis la București pentru a participa la sărbătorirea unui an de la crearea instituției pe care o

³⁴ *Cartea Albă a Securității*, vol. IV, *Perioada 1968-1978*, s.l. [București], Serviciul Român de Informații, 1995, p. 176-177 (doc. de la ASRI, fond D, dos. 9604, vol. 2, f. 131-133); Claudiu Secașiu, *Execuțiile sumare din anul 1949 – un studiu de caz*, în *Analele Sighet*, vol. 7, 1999, p. 396-398. Vezi și Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 51-55.

³⁵ Mărturia fiicei lui Alexa Bel, Mărioara, în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 54; Viorel Thira, *op. cit.*, p. 471-473. În actele Securității avea să se noteze ulterior că, după ce a fost prins, Alexa Bel a fost bătut în cap cu patul armei (Claudiu Secașiu, *op. cit.*, p. 397).

³⁶ Claudiu Secașiu, *op. cit.*, p. 398-399. La îngroparea lui Alexa Bel, fiul acestuia, Valer Bel, a ținut un discurs în care arăta circumstanțele prinderii și asasinării tatălui său. Acest moment a reprezentat debutul persecuțiilor: a fost dat afară din diferite servicii, a fost scos din facultate, copiii săi nu au fost primiți la liceu și facultate, ceea ce l-a obligat să-l dea spre înfiere pe fiul cel mare pentru a putea urma studiile superioare (*ibidem*, p. 398-399).

servea. Unii dintre subofițerii în cauză aveau să fie înlăturați din miliție în anii 1954-1956. Nicolae Briceag, șeful Securității din Dej, a fost anchetat în 1956 de Procuratura Militară Cluj, dar în legătură cu cazul în discuție s-a stabilit atunci că „Bel a fost împușcat în luptă, când a fost prins”³⁷.

Abia la două decenii de la petrecerea evenimentelor, adică în 1968-1969, în contextul anchetelor ordonate de conducerea PCR, însăși Securitatea avea să considere că „împușcarea lui [Alexa Bel – n.n.], fără să fi căzut în timpul acțiunii de prindere sau fără să fi fost condamnat la moarte, a constituit o crimă”. Vinovatul principal pentru aceasta era considerat fostul colonel Nicolae Briceag, precum și subofițerul de miliție Vasile Pașca, cel care dăduse lovitura de grație. Ambii criminali erau membri ai PCR, însă împotriva lor nu mai puteau fi luate măsuri penale, întrucât trecuse termenul de prescripție de 15 ani³⁸.

2. Vasile Blidaru

Zona Codrului (la interferența actualelor județe Maramureș, Satu Mare și Sălaj) și-a avut și ea luptătorii anticomuniști: fostul ofițer Ciprian Gavriș, fiul preotului Vasile Gavriș din Odești, Alexandru Sopenaru din Homorod, diverși țărani. Cel mai important s-a dovedit însă Vasile Blidaru, „omul pădurilor”³⁹.

Născut la 6 decembrie 1911, în satul Odești, comuna Băsești, într-o familie săracă de țărani, Vasile Blidaru a cunoscut viața specifică satului nord-ardelenesc. Se distingea prin faptul că era un priceput meșter în lemn, un trăgător de elită și un foarte bun vânător. Timp de un an a luat parte la luptele de pe frontul de est. După încheierea războiului s-a înscris în Frontul Plugarilor, devenind și contabil la cooperativa sătească⁴⁰. Invidiat de unii membri ai organizației locale a Partidului Comunist, ale căror nereguli (acordau preferențial bunurile de consum, ceea ce le sporea și perpetua puterea) nu le accepta, Blidaru a fost înlăturat de aceștia din funcție, utilizând și sintagma: „măturăm gunoaiile!”. Tovarășii de drum puteau fi dați

³⁷ *Ibidem*, p. 399.

³⁸ *Cartea Albă a Securității*, vol. IV, p. 176-177 (doc. de la ASRI, fond D, dos. 9604, vol. 2, f. 131-133); Claudiu Secașiu, *op. cit.*, p. 398-400. Pe teritoriul aflat sub jurisdicția lui Nicolae Briceag au fost executate din dispoziția acestuia, fără judecată, mai multe persoane care au fost în postură de fugari pe perioade scurte (cazurile lui Ioan Ciocan zis Fătu și Ioan Marc zis Onuș, din comuna Vima Mică, actualul județ Maramureș, uciși în noiembrie 1949 în apropierea satului lor) sau erau incomode pentru personaje aflate în serviciul Securității (cazul lui Aurel Ionac din comuna Gălgău, județul Sălaj, ucis în apropierea satului său în noaptea de 20/21 august 1950). Fuseseră crime comise cu premeditare de echipe de securiști din dispoziția expresă a lui Nicolae Briceag, fără a fi înregistrate în acte, reconstituirea făcându-se abia în 1968, când răspunderea penală nu mai era posibilă (*Cartea Albă a Securității*, vol. IV, p. 177-181, doc. de la ASRI, fond D, dos. 9604, vol. 2, f. 1-4, 35, 92-95; vezi și mărturia lui Alexandru Bob, în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 55-56; Eugen Șahan, «Transporturile morții» în *contextul rezistenței naționale (unele aspecte ale crimei politice în comunism, 1945-1964)*, în *Analele Sighet*, vol. 1, 1995, p. 143; Idem, *Aspecte din rezistența...*, în *loc. cit.*, p. 277). Despre Nicolae Briceag – intrat în poliție după 6 martie 1945, ajuns șef al Poliției de Siguranță Dej, trecut din 1948 în Securitate pe aceeași funcție – se știa că era un tip rudimentar, după cum notau chiar șefii săi: o „intelență mediocră” (Vladimir Mazuru, responsabilul de cadre al organizației PMR din Siguranță), „o pregătire submediocră din toate punctele de vedere și o capacitate de gândire redusă” (Aurel Moiş, șeful Regionalei de Securitate Brașov). În pofida acestor „calități”, Briceag a rămas în Securitate până la pensionarea sa, în 1967, cu gradul de locotenent-colonel (Claudiu Secașiu, *op. cit.*, p. 396).

³⁹ Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 102-103.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 104.

deoparte, mai ales cei incomozi, cum a fost și cazul lui Vasile Blidaru. A fost denunțat de comuniștii din sat că își păstrase arma de vânătoare, deși o predase, apoi că a conceput manifeste anticomuniste pe care le-a difuzat în cătunul Huta, comuna Băița de sub Codru. Arestat pe 15 august 1949, împreună cu căpitanul Ciprian Gavriș, Blidaru a reușit să fugă de sub escortă⁴¹.

Dintre locuitorii arestați în cătunul Huta a scăpat Traian Rogoz, pădurar, care s-a alăturat prietenului său Vasile Blidaru. Rogoz intrase în conflict cu pădurarii comuniști din cele două comune pe raza cărora își desfășura activitatea, întrucât nu voia să închidă ochii la jaful practicat de aceștia în pădurile obștești. Denunțat de un informator, Rogoz a fost depistat în comuna Băsești, în iarna anului 1949, și, cu toate că avea grenade asupra lui, nu le-a folosit. Odată prins, a fost transportat împreună cu gazda sa la Cehu Silvaniei. A fost judecat de Tribunalul Militar Cluj și condamnat la 10 ani temniță grea pentru „uneltire contra ordinii sociale”. Avea să fie eliberat tocmai în iulie 1958⁴².

Familia lui Vasile Blidaru a fost persecutată, ceea ce l-a înfuriat pe fugar, conform celor declarate de soția lui:

„În 1949, spre toamnă, am fost arestată într-o noapte și dusă la Jibou, cu copii cu tot. Maria avea zece, Valer patru ani și Gheorghe un an și șapte luni [...]. Desculți ne-au dus și cu hainele ce le aveam pe noi. La Jibou m-au despărțit de copii și m-au bătut până toată m-au zdrobit să spun unde-i Blidaru. De aici am fost dusă și închisă la Zalău, împreună cu copiii. Ne-au dat drumul acasă în decembrie, pe la Sf. Nicolae. În timpul cât am fost închisă, din ordinul și cu participare lui Cuc, președintele sfatului popular Băița de sub Codru, comună de care aparținea atunci satul Odești, ne-a fost demolată casa, care era încă în construcție. Ne-au fost luate materialele de construcție, sculele soțului, tot avutul din gospodărie: trei vaci, o vițea, doi porci, găinile, cerealele, mobilierul, hainele din casă. Ne-au prădat de toate, ca niște hoți. La întoarcerea de la închisoarea din Zalău, m-am trezit în plină iarnă fără casă, fără nimic, cu copiii zgribulind de frig”⁴³.

Ulterior au mai fost arestați frații Floarei Blidaru, Petru și Ana Neamț, precum și bunica lor. Arestată și maltrată în mai multe rânduri, soția lui Blidaru a fost obligată să divorțeze. „Am făcut-o de formă, să fim lăsați în pace”, a precizat ea⁴⁴.

Într-unul din documentele Securității se menționează că inițial Vasile Blidaru ar fi făcut parte din organizația „Rezistența nord-ardeleană”, însă nu dispunem de informații suficiente pentru elucidarea subiectului. Cert este că, după distrugerea organizației amintite, el a acționat singur în zona Cehu Silvaniei⁴⁵. Pe urmele lui Vasile Blidaru s-au aflat ani de zile milițieni, trupe de securitate, informatori. Unul dintre aceștia, Pinteoc din Huta, a devenit și el fugar, pus de Securitate, pentru a face posibilă capturarea lui Blidaru. Un alt informator, Alexa Blidar-Buradă, avea să încerce după

⁴¹ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în *ibidem*, p. 104-105.

⁴² Mărturia Floarei Neamț [Blidaru] și a lui Traian Rogoz, în *ibidem*, p. 105, 113-115.

⁴³ *Ibidem*, p. 106.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 112.

⁴⁵ *Cartea Albă a Securității*, vol. III, 1958-1968, [București], Serviciul Român de Informații, 1995, p. 110, nota 120 (doc. de la ASRI, fond B, dos. 179/3363, f. 11-18).

mai mulți ani aceeași metodă, dar în loc de prinderea urmăritului avea să obțină doar „o bătaie zdravănă” de la acesta⁴⁶. În vederea capturării lui Blidaru, Securitatea a apelat și la trimiterea unor ofițeri sub acoperire. La un moment dat, în satul Odești a fost trimis un anume învățător Mihali, în realitate ofițer sub acoperire⁴⁷. În anul 1951, în timp ce era urmărit de subofițerul de miliție Gheorghe Balic, Vasile Blidaru l-a împușcat în cap, ceea ce i-a cauzat moartea pe loc⁴⁸. Securitatea Baia Mare a dat curs în august 1952 unui ordin al Biroului 114 al Centralei, pentru încadrarea informativ-operativă a lui Vasile Blidaru fiind recrutați câte unul-trei informatori, dirijați în rândul familiei și cunoștințelor fugarului⁴⁹.

Sursele orale fac referire la plecarea lui Vasile Blidaru în străinătate cândva după 1951, ajungând în Iugoslavia, apoi în Italia. De acolo el i-a scris soției lui, însă în condițiile supravegherii Securității era de așteptat ca mesajele să nu ajungă la ea. De asemenea, a trimis scrisori de amenințare „prietenilor” săi, comuniștii din sat și urmăritorii lui. S-a întors din Italia probabil în 1956, în toamnă reîntâlnindu-se cu soția. Era îmbrăcat într-o salopetă de culoare închisă, purta pălărie și era înarmat. Dacă anterior Securitatea nu i-a acordat o prea mare atenție, în ochii ei fiind doar un fugar printre alții, după revenirea din străinătate lucrurile s-au schimbat. Au fost organizate numeroase acțiuni pentru prinderea lui⁵⁰. Plecarea lui Vasile Blidaru în străinătate e o chestiune dificil de elucidat în lipsa unor documente indubitabile. Într-o istorie a trupelor de Securitate din anii '70, cu mențiunea „pentru uz intern”, se făcea referire la grupurile de rezistență din Munții Apuseni și din Munții Țibleș-Rodna. O precizare reține atenția: „Grupurile teroriste din această zonă erau constituite din elemente deosebit de versate, unele din ele formate la școli de spionaj în străinătate și revenite clandestin în țară cu scopuri criminale, ceea ce a făcut ca descoperirea, capturarea sau nimicirea lor să solicite eforturi mari, ingeniozitate și mult curaj”⁵¹. E posibil ca acest pasaj să facă trimitere „în alb” și la amintita plecare în străinătate a lui Vasile Blidaru și la reîntoarcerea sa după câțiva ani.

Drept răzbunare pentru ceea ce i-au făcut lui și familiei sale, Vasile Blidaru s-a aruncat asupra comuniștilor din satul său. I-a împușcat, rănindu-i doar, pe Vasile Găț și Vasile Blidaru (potrivire de nume); pe Vasile Sighet și pe Petru Chiriguț i-a împușcat mortal; Ioan Deac a scăpat mai ușor, doar cu „o bătaie zdravănă”; Vasile Conea a murit de frică, așteptând să fie împușcat⁵². În actele securității s-a notat că Vasile Blidaru l-a prins, în 1956, pe câmp și l-a ucis pe Vasile Cucu, fost președinte al

⁴⁶ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru] și a lui Augustin Mitrea, în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 106, 108-109.

⁴⁷ Mărturia lui Augustin Mitrea, în *ibidem*, p. 109.

⁴⁸ „Bande, bandiți și eroi”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968)*. Documente, studiu introductiv de Florian Banu și Silviu B. Moldovan, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 556 (doc. de la Arhivele Ministerului de Interne, fond *Direcția Management Resurse Umane*, inv. nr. 7389, dos. nr. 34, f. 374-380; în continuare: AMI, fond DMRU).

⁴⁹ ASRI, fond D, dos. 2168, f. 181, 209.

⁵⁰ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 106-107, 110-111.

⁵¹ General-maior Luigi Martiș, general-maior Constantin Mleşniță, colonel Ion Șerbănescu, colonel Ilie Coman, *În slujba patriei socialiste. File din istoria trupelor de securitate*, Ministerul de Interne, Comandamentul Trupelor de Securitate, Serviciul Editorial și Cinematografic, 1980, p. 46.

⁵² Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 107-108.

comitetului provizoriu din comuna Urmeniș, județul Maramureș (conform împărțirii administrative din 1968, data întocmirii documentului)⁵³. Sursele orale sugerează că fostului primar doar i-a fost administrată „o bătaie soră cu moartea”, decedând la scurt timp. Intenția lui Vasile Blidaru, care era un excelent țintaș, ar fi fost tocmai aceea de a-i teroriza pe cei care l-au hăituit ani de zile pe el și familia lui⁵⁴.

Orice fugar care a rezistat măcar o vreme în anii terorii instituite în România democrat-populară a avut nevoie de susținere din partea rudelor, prietenilor, cunoscuților, consătenilor ș.a.m.d. Nici Vasile Blidaru nu a fost o excepție în această privință. Dintre sprijinitorii lui, unii au cunoscut torturile Securității și au făcut ani grei de temniță: Popescu, fostul director al școlii, Alexa Blidaru, Iosip frizerul, țăran care îndeplinea și funcția de frizer al satului⁵⁵.

Blidaru s-a mai întâlnit pentru ultima dată cu familia lui la Paștele anului 1958⁵⁶. La Rusaliile aceluiași an, mai precis în noaptea de 23/24 mai, partizanul solitar se ascundea într-o casă izolată, aproape de pădure. A fost încercuit de Securitate, a aruncat mai multe grenade, însă a fost împușcat mortal, „deoarece nu s-a supus la somația legală”⁵⁷. Asupra lui s-au găsit obiecte de proveniență străină: „hărți militare, busolă, armament sofisticat”⁵⁸.

Soția lui Vasile Blidaru a fost iarăși arestată, dusă la Securitatea din Baia Mare, apoi la Satu Mare. Judecată de Tribunalul Militar, a fost condamnată la 10 ani închisoare, trecând prin penitenciarele de la Miercurea Ciuc, Arad și Oradea. A fost eliberată după patru ani, în urma unei amnistii. La mulți ani după petrecerea evenimentelor, o femeie zdrobită își sintetiza trista poveste a vieții:

„Numai eu știu prin câte am trecut [...] Cât timp am fost închisă, ne-au demolat și ce a mai rămas din gospodărie: șura, căsuța de vară, fântâna au astupat-o cu pământ, pomii i-au lovit cu securea. Ne-au șters de pe fața pământului. Asta mi-a fost viața cu Vasile Blidaru: zece ani soț și soție, zece ani fugar pe păduri, iar după moartea lui eu condamnată la zece ani temniță grea, numai pentru că i-am fost soție”⁵⁹.

În pofida morții și în bună măsură tocmai de aceea, legenda lui Vasile Blidaru avea să fie perpetuată vreme de decenii în rândurile locuitorilor din zona Codrului⁶⁰.

3. Gheorghe Dunca

Gheorghe Dunca, din comuna Sârbi, raionul Sighet, fost membru PNȚ, a dispărut de la domiciliu după ce „încercase să provoace o rebeliune în comună”. În

⁵³ „Bande, bandiți și eroi”..., p. 415, 551 (doc. de la AMI, fond DMRU, inv. nr. 7389, dos. nr. 34, f. 268-269, 17-22).

⁵⁴ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 108.

⁵⁵ Mărturia lui Augustin Mitrea, în *ibidem*, p. 109.

⁵⁶ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în *ibidem*, p. 107.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 112; „Bande, bandiți și eroi”..., p. 415 (doc. de la AMI, fond DMRU, inv. nr. 7389, dos. nr. 34, f. 268-269); *Cartea Albă a Securității*, vol. III, p. 54 (doc. de la ASRI, fond B, dos. 179/3363, f. 11-18); Eugen Șahan, *op. cit.*, p. 278.

⁵⁸ Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 111.

⁵⁹ Mărturia Floarei Neamț [Blidaru], în *ibidem*, p. 112-113.

⁶⁰ George Vulturescu, intervenție la „Colocviile revistei Vatra”, în *Vatra*, nr. 4, aprilie 1993, p. 11; Ștefan Bellu, *op. cit.*, p. 102-103.

1951 l-a ucis pe deputatul Sfatului Popular al comunei amintite⁶¹. Regionala de Securitate Baia Mare înregistra, în august 1952, nouă fugari izolați, între cei mai importanți fiind inclus și Gheorghe Dunca. Ca urmare a unui ordin al Biroului 114 al Securității, toți fuseseră încadrați într-o acțiune informativ-operativă, pentru fiecare dintre ei recrutându-se câte unul-trei informatori, dirijați în rândul familiilor și cunoștințelor fugarilor⁶². Gheorghe Dunca a fost prins la 6 septembrie 1952, având asupra sa un pistol automat, un pistol de buzunar și două grenade. În urma cercetărilor reieșise că fusese susținut și găzduit de șase persoane⁶³. Precizăm că pentru capturarea acestui răzvrătit, Securitatea Baia Mare a recrutat-o ca informatoare chiar pe soția lui. „[P]relucrată temeinic de organele de Miliție” (formulă în spatele căreia probabil trebuie să ne imaginăm presiuni fizice și psihice comune epocii și instituțiilor represive ale regimului comunist), femeia a indicat locul unde se ascundea soțul ei, care a fost împușcat mortal în timpul operațiunii⁶⁴.

4. Andrei Huzău

Într-o peșteră din munții de lângă Sighetu Marmației se refugiase din 1950 un localnic, Andrei Huzău, urmărit de autoritățile comuniste. La 23 septembrie 1952, un grup de Securitate format din 27 de persoane, însoțit de patru câini, dar și de un om schingiuit și în lanțuri – fiul fugarului, care trebuia să arate locul unde se ascundea tatăl său –, au înconjurat peștera după care l-au lichidat pe cel căutat. Acesta nu a tras vreun foc, deși avea două pistoale asupra sa, probabil pentru a nu pune în pericol viața fiului său⁶⁵.

5. Ultimii fugari izolați

În februarie 1951, pe teritoriul Regionalei de Securitate Baia Mare erau urmăriți 14 fugari răzleți⁶⁶. În aceeași circumscripție, în aprilie 1951 au fost arestați trei fugari, unul era mort, alți 12 fiind avuți în vedere în continuare. În același timp, în Regiunea Rodna erau urmăriți opt fugari⁶⁷. Pe raza aceleiași regiuni, în februarie 1952, erau urmăriți 17 fugari izolați, opt fiind depistați în cursul anului 1951⁶⁸. Unul dintre fugari, Rednic Gabor, din comuna Berlești, raionul Sighet, a fost prins la 22 octombrie 1952 (avea asupra sa o carabină cu 19 cartușe și arhiva comunei amintite din anii 1940-1944)⁶⁹.

Cu toate măsurile luate de Miliție și Securitate, unii fugari nu au fost prinși vreodată. Toader Petruț nu s-a mai prezentat în armată și a fost fugar 15 ani. Todor

⁶¹ Marius Oprea (ed.), *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, studiu introductiv de Dennis Deletant, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 266 (doc. de la ASRI, fond D, dos. 10104, f. 45-61).

⁶² ASRI, fond D, dos. 2168, f. 181, 209.

⁶³ *Ibidem*, f. 141-142; Marius Oprea (ed.), *op. cit.*, p. 297 (doc. de la ASRI, fond D, dos. 10104, f. 13-44).

⁶⁴ Marius Oprea (ed.), *op. cit.*, p. 266 (doc. de la ASRI, fond D, dos. 10104, f. 45-61).

⁶⁵ Memoriul lui Gheorghe Huzău din Sighetu Marmației, în Ion Andreiță, *Crime pe care conștiința nu le poate prescrie*, în *România liberă*, nr. 723, 19 august 1992, p. 4.

⁶⁶ ASRI, fond D, dos. 2168, f. 323.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 310, 313.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 266.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 142.

Georgiu din Huta a fost fugar tot 15 ani și cu toate că a fost împușcat de mai multe ori în picioare nu a putut fi prins⁷⁰.

Concluzii

Rezistența anticomunistă din nordul Transilvaniei s-a manifestat la sfârșitul anilor '40 și în anii '50 ai secolului XX nu doar prin grupurile paramilitare de relativ mari dimensiuni, ci și prin organizații subversive și grupuscule înarmate. Așa au fost grupul din satul Sârbi, comuna Budești, organizația „Glasul Munților” sau grupul Vasile Rusu, organizația „Armata Verde”, grupul Dumitru Pușcaș, grupul Simion Rusu-căpitanul Grigore Bodea, despre care deținem informații mai mult sau mai puțin extinse. Despre alte formațiuni știm practic doar că au existat: grupurile Vasile Ghidaru, Vasile Mureșan, Dumitru Pașca, Ion Borodi zis Frunzilă, Gh. Gherman etc. Nu toți rebelii nord-transilvăneni s-au reunit în grupuri, unii preferând, datorită conjuncturii sau temperamentului lor, să acționeze individual. Cei mai cunoscuți au fost Alexa Bel zis Diacu, din satul Cufoaia, lângă Târgu Lăpuș, Vasile Rodina zis Calul Bălan, din comuna Bălan, zona Jibou, Vasile Blidaru, din comuna Băsești, județul Satu Mare, Gheorghe Dunca, din comuna Sârbi, județul Maramureș, Andrei Huzău, din Sighetu Marmației ș.a.

Unii dintre membrii acestor grupuri sau luptători solitari au sfârșit tragic, fiind asasinați sau căzând în luptă cu Securitatea, în vreme ce alții au fost nevoiți să suporte grelele încercări ale gherlelor comuniste.

DORIN DOBRINCU

“MINOR” ANTICOMMUNIST RESISTANCE GROUPS AND SOLITARY
FUGITIVES IN NORTHERN TRANSYLVANIA (1949-1958)

Summary

Anticommunist resistance in northern Transylvania took, at the end of the 1940s and over the '50s, not only the form of relatively big paramilitary groups, but also that of subversive organizations and armed groupuscules. So were the group from the Sârbi village, commune of Budești, the organization of “Glasul Munților” (the Mountains' Voice) or Vasile Rusu group, the “Armata Verde” (Green Army) organization, Dumitru Pușcaș group, Simion Rusu – captain Grigore Bodea group, about which we hold more or less extended information. As for other groups, all we really know is the very fact they existed: the groups of Vasile Ghidaru, Vasile Mureșan, Dumitru Pașca, Ion Borodi called Frunzilă, Gh. Gherman, etc. Not all north-Transylvanian insurgents grouped, some of them preferring to act individually, due to circumstances or to their temper. The most famous ones were Alexa Bel called Diacu, from the village of Cufoaia, near Târgu Lăpuș, Vasile Rodina called Calul Bălan, from

⁷⁰ Mărturiile lui Simion Ciceu din Rohia și Todor Georgiu din Huta, în Cornelia Călin Bodea, *Folclorul rezistenței anticomuniste*, vol. I, studiu introductiv și notă asupra ediției de Cornelia Călin Bodea, antologie de texte de Cornelia Călin Bodea și Ion Nichita, postfață de Dan Bodea, Cluj-Napoca, Editura Studium, 1999, p. 30-31.

the Bălan commune, Jibou area, Vasile Blidaru, from the commune of Băsești, Satu Mare county, Gheorghe Dunca, from the commune of Sârbi, Maramureș county, Andrei Huzău, from Sighetu Marmăției and others. Some of the members of these groups or solitary insurgents had a tragic end, being assassinated or dying during fights with Securitatea, while others had to bear the ordeals of the communist prisons.